

Ks. Bogusław NADOLSKI TChr

TEOLOGICZNE WYMIARY ADORACJI EUCHARYSTYCZNEJ

Treść: 1. Tysiąclecie komunii; 2. Tysiąclecie obecności; 3. Powstanie *visitatio Sanctissimi*; 4. *Millenium* paschy; 5. Stół posiłku - uczyty z Panem i z braćmi.

W odniesieniu do czci obecnego w Eucharystii Uwielbionego Jezusa Chrystusa w Kościele trzeba wyróżnić pewne etapy, różniące się między sobą.

1. Tysiąclecie komunii

Pierwsze tysiąclecie określa się mianem tysiąclecia komunii, jedności. Kult Eucharystii zmierzał, bowiem nie do adoracji, lecz do Komunii. Komunia oznaczała wspólnotę wzrastającego Kościoła. Prawdziwym Ciałem Chrystusa był zjednoczony lud Boży. Chleb i wino były narzędziami, przez które Ciało Chrystusa było żywione, budowane. Chrystus łamiąc chleb dał znak, zaprosił, wezwał do dzielenia się z Nim, uznania Jego drogi. Spożywać chleb i wino oznaczało wejść w Jego paschalną intencję, czynić swoimi Jego pragnienia.

Augustyn w 26 (13-14) homilii do ewangelii Janowej mówił: „Znają wierni ciało Chrystusa, jeśli nie zaniedbują być Chrystusa ciałem. Niech staną się ciałem Chrystusa, jeśli chcą żyć Duchem Chrystusa. Ci, którzy taki chleb (chleb zgody) pożywają, nie kłócą się między sobą, bo z wielu jesteśmy jednym chlebem, jedynym ciałem. Bóg mieszka w domu tych, którzy prowadzi ten sam rodzaj życia”.

W Kościele początków nie znajdujemy śladów właściwie rozumianego kultu eucharystycznego poza celebracją Pamiątki Pana. To ”poza” to egzystencja w „komunii”, w jedności. Chrześcijanie wzięli sobie do serca polecenie Pana: „To czyńcie na moją pamiątkę” (Łk 22,19). Odwołać się trzeba do *fermentum* – nazywanym „cząstką z posiłku z Ostatniej Wieczery”, wysyłanym przez biskupa innym Kościołom na znak jedności, komunii w ofierze. Jeśli w VI w. istniał w monastyrach zwyczaj odwiedzania ołtarzy *circumambulatio altari*, nie oznaczał czci odnoszącej się do *sanctissimum*¹.

¹ P. BROWE. *Die Verehung der Eucharistie im Mittelalter*, Monachium 1933, 11-16.

Nie zapominamy jednak, że odnoszenie się do Świętych Postaci poza celebracją nacechowane było wielkim szacunkiem i czcią.

2. Tysiąclecie obecności

W ciągu XI stulecia zaistniały różne elementy, które przygotowały inną drogę publicznej czci Eucharystii. Do tych czynników należały: tendencje subiektywistyczne i indywidualistyczne, początki mistyki, przywileje udzielane poszczególnym społecznościom, wyczulenia na sumienie i osobowość, indywidualizm epoki gotyku, trudności związane z tezami Berengariusza z Tours². Człowiek tej epoki chciał modlić się i medytować w sposób bardziej wolny, mniej zależny, pragnął modlić się z większym udziałem swojego uczucia i wyobraźni³. W centrum religijnej uwagi jest Eucharystia jako kontemplacja męki i śmierci Chrystusa. Duże znaczenie zyskały dramatyzacje liturgiczne, potrzeba widzenia, oglądania Hostii (*desir de voir l'hostie*). Konsekracja stała się punktem zadziwienia, zdumienia. Podczas konsekracji i ukazywania odmawiano modlitwy: *Adoro te devote, Ave verum, Anima Christi* - ta ostatnia modlitwa pojawiła się po raz pierwszy w 1314/1320 w Anglii. Przedłużane ukazywanie Świętych Postaci sprawia, że te właśnie modlitwy były odmawiane podczas wystawienia *Sanctissimum*. Modlitwy te przejdą do *Praeparatio ad missam*.

3. Powstanie *visitatio Sanctissimi*

Pierwsze świadectwo modlitwy przed *Sanctissimum* pochodzi z XII / XIII w. z kręgów monastycznych, beginek i cystersów brabancko flamandzkich, którzy mieli obowiązek porannego pozdrawiania *Sanctissimum*. W *Regula inclusarum* znajduje się notatka, że klękając przed ołtarzem, na którym przechowywano Święte Postacie wymawiano słowa: *Ave principium nostrae creationis*.⁴ Modlitwę przed *Sanctissimum* praktykowaną w klasztorach podejmują chrześcijanie świeccy, duża w tym zasługa Jana Taulera, Henryka Susso. To nawiedzenie osobiste *Sanctissimum* było paralelne do zjawiska lampy przed tabernakulum, jak twierdzi E. Doumoutet⁵. Wspomniany autor stoi na stanowisku, że adoracja eucharystyczna pojawiła się dopiero pod koniec XIII w. jako wynik spotkania pragnienia „oglądania Hostii” oraz trudności wynikających z twierdzeń Berengariusza z Tours (XI w.). W połowie XI w. w klasztorach benedyktyńskich w Bec i Cluny przyjmuje się zwyczaj przyklęknięcia przed Najświętszym Sakramentem i okadzania.

Na pierwsze miejsce w publicznych formach kultu Eucharystii wysunęło się święto Bożego Ciała uważane za nowość (*nova sollemnitas*) i procesje, które w Niem-

² Takie czynniki wymienia m.in. Ph. OPPENHEIM, "Eucharistischer Kult und Messopfer", *Studi di Storia Ecclesiastica I. Lateranum* 14(1948) 257.

³ P. BROWE, "Die Kommunionandacht im Altertum und Mittelalter", *JLW* 13(1935) 57.

⁴ O. NUSSBAUM, *Die Aufbewahrung der Eucharistie*. Bonn 1979, 140.

⁵ *Corpus Domini*, Paris 1941, 92.

czech znane były już przed 1311 r. Procesje prowadzą do praktyki wystawienia Najświętszego Sakramentu, a od połowy XVI w. kończenia nabożeństw błogosławieństwem Najświętszego Sakramentu. Uciera się praktyka sprawowania Eucharystii przy wystawionym Najświętszym Sakramencie, jak i w XV w. recytacjach Oficjum. Pod koniec XV w. przedłużone zostały adoracje na pamiątkę czterdziestu godzin przebywania Jezusa w grobie. Duża w tym zasługa Antoniego Marii Zaccaria (zm. 1539). Ten typ adoracji przyjął Rzym, a papież Klemens VIII w bulli *Graves et diuturnae* w 1592 r. ustalił pewne normy. Z kolei instrukcja Klemensa XI wydana w 1705 rozciągała zwyczaj na cały Kościół.

Praktyki te nie wpłynęły jednak na częstotliwość Komunii. Ten stan był jedną z przyczyn ataków ze strony reformatorów, którzy zarzucali Kościołowi odejście od biblijnego „bierzcie i jedzcie”... Trydent wprowadził, chcąc temu zaradzić, stanowił, że Eucharystia jest ustanowiona *ad sumendum*, ale to nie przynosiło efektów. Uczestnicy liturgii koncentrowali się na cierpiącym Chrystusie, kontemplacja Hostii nie prowadziła jednak do sakramentalnej Komunii. Drugie tysiąclecie określa się dlatego mianem tysiąclecia obecności⁶.

Przypomnijmy, że Nowy Testament nie używa terminu obecność w odniesieniu do Eucharystii. Najprawdopodobniej cystersz z Ford Baldwin z Canterbury (arcybiskup) (XII w.) jako pierwszy odniósł ostatni werset ewangelii Mateusza „ja będę z wami przez wszystkie dni aż do skończenia świata” (Mt 28,20) do Eucharystii. Podkreślanie obecności osiągnęło swoje apogeum w organizowaniu kongresów eucharystycznych, oraz powstawaniu licznych instytutów religijnych stawiających sobie za główne zadanie adorację Świętych Postaci. Ich działalność prowadzi do powstania zwyczaju wieczystej adoracji, nieustannej, którą Pius XII w *Mediator Dei* uznał za najbardziej doskonały przejaw pobożności eucharystycznej, pozaliturgicznej. W XIX w. adoracje nocne - rozpoczęte w Rzymie w roku 1810 - upowszechniają się; zostały wprowadzone w Paryżu w 1844 r. W Stolicy Francji uczynił to wikariusz generalny bpa Affre ks. M. De la Bouillierie. Organizował ludzi, którzy zobowiązywali się raz w miesiącu przez jedną godzinę adorować Najświętszy Sakrament, pozostając u siebie w domu. Żyd konwertyta P. Herman zaproponował wspomnianemu księdzu uczynienie parafialną tej praktyki. Sam 6 grudnia 1848 adorował Najświętszy Sakrament w nocy, w kościele Notre Dame de Victoire.

Najbardziej znaną nieustającą adoracją jest adoracja w kościele Sacré Coeur na Montmartre w Paryżu. W 1876 P. Rey otrzymał pozwolenia na wystawienie Najświętszego Sakramentu w każdy piątek; w 1881 ta adoracja została przedłużona na trzy dni w tygodniu, a od 1885 stała się nieustanną, trwającą w dzień i w nocy

Upowszechniające się adoracje przyjmują różne odcienie. O. Coudrin kładzie nacisk na „komunię wynagradzającą”, O. Eymard traktuje adorację jako „straż honorową”. Natomiast od strony teologicznej akcentuje się dwa następujące typy adoracji.

Swoistym znakiem adoracji Najświętszego Sakramentu w naszych czasach był niewątpliwie Charles de Foucauld (zm. 1916) spędzający nawet kilka godzin na

⁶ D. MISCHLER. *L'adoration eucharistique*. Saint Maurice 2000, 30

adoracji Jezusa Eucharystycznego. Czynił to do ostatnich dni swego życia w Hoggar, w środowisku niechrześcijańskim. Kochał tych ludzi, ale nie wiedział jak im głosić Chrystusa Zmartwychwstałego. Charles de Foucauld adorując Ukrytego Boga posiadał wyostrzony zmysł człowieczeństwa Chrystusa i Jego pokory. Był przekonany, że adoracja eucharystyczna wiąże Jezusa z Nazaretu z dniem dzisiejszym. Postacie natomiast chleba eucharystycznego są „ekspresywnym znakiem Jezusowej pokory”⁷.

Typ adoracji reprezentowany przez O. de Foucauld wskazuje równocześnie na związek Eucharystii z misterium Wcielenia. Związek pomiędzy Wcieleniem i Eucharystią był silnie akcentowany szczególnie w teologii Wschodu. „Eucharystia posiada swoją realną podstawę w niezmiernie *Philantrophia* Boga, w kenotycznym staniu się człowiekiem Jezusa Chrystusa”⁸. Związek ten aż do Soboru Nicejskiego rozwijali ojcowie Greccy⁹. Ten typ rozważania nazwał J. Betz „zasadą inkarnacyjno-teologiczną”¹⁰, którą w następnych wiekach „zastąpiono” silnym akcentem na misterium paschalne. Odbiciem takiej wizji Eucharystii jest między innymi Modlitwa Eucharystyczna z *Diataxeis (Traditio Apostolica)* nazwana współcześnie II Modlitwą Eucharystyczną. Czytamy w niej, że Jezus Chrystus jest „Słowem Twoim” (Boga Ojca), przez które wszystko stworzyłeś, jego nam zesłałeś jako Zbawiciela i Odkupiciela, który stał się człowiekiem za sprawą Ducha Świętego i narodził się z Dziewicy”. Z misterium Wcielenia związane jest misterium męki i zmartwychwstania. Eucharystia jest „pamiętką” Wcielenia i Misterium Paschy.

Odmienny typ adoracji reprezentuje, zrehabilitowany w naszych czasach, jezuita P. Teilhard de Chardin (zm. 1955). Dla niego „monstrancja” poszerza się o cały świat, w którym dokonuje się przemiana. Przemiana eucharystyczna transformuje podnosząc całą rzeczywistość, dokonuje się *surcréation*, „dokończenie” (*surachévé*)¹¹.

„Theilardowski” typ adoracji znajduje swoje odbicie w kosmicznej dymensji Eucharystii, o której wspomina Jan Paweł II w swojej testamentalnej, jak się mówi, encyklice *O Eucharystii w życiu Kościoła* (2003).

Encyklika podkreśla najpierw, że Eucharystia posiada kosmiczne wymiary, stanowi serce świata, także wtedy, gdy sprawowana jest na najskromniejszym ołtarzu wiejskiego kościoła czy kaplicy. Zawsze celebrowana jest na ołtarzu świata, w kosmicznej scenarii. Wizję adoracyjną ukonkretnił Teilhard de Chardin sprawując Eucharystię na jednej z wysokich gór w Chinach. Z braku chleba i wina ofiarował Bogu Ojcu „na patenie” świat jako *Christus universalis* - Chrystusa powszechnego, jako nową dy-

⁷ J. PERRIER, "L'adoration eucharistique: archaïsme, actualité, opportune?" *La Maison Dieu* 2001, nr 225, 1, 10-11.

⁸ H. DE LUBAC, *Corpus Mysticum. L'Eucharistie et l'Eglise au mohen age. Etudes historique*, Paris 1949², 37.

⁹ Przegląd najważniejszych twierdzeń zob. art. M. FIGURA, "Eucharistie als sakramentale Inkarnation", *Internationale katholische Zeitschrift Communio* 32(2003) 43-59.

¹⁰ J. BETZ, *Die Eucharistie in der Zeit der griechischen Väter. Bd.I/1 Die Aktualpräsenz der Person und des Heilswerkes nach dem vorephesischen griechischen Patristik*. Freiburg im Br. 1955; 45.

¹¹ *L'Eucharistie presence du Christ*. Paris 1971, 49-50.

menję natury Chrystusa. W przemienionej hostii z chleba ukrywa się hostia świata wznosząca się, dążąca do jedności¹².

Mimo tego renesansu adoracji, można powiedzieć, że adoracja w pewnym sensie „prywatyzuje się”. Staje się specjalnością klasztorów żeńskich, zamkniętych. Ruch liturgiczny skupia się na celebracji Eucharystii. Odnowa liturgii po *Vaticanum II* raczej nie doceniała adoracji w naszym rozumieniu. Potwierdzeniem jest ubolewanie Jana Pawła II wyrażone w encyklice *O Eucharystii w życiu Kościoła* w nr 10: „zauważa się prawie całkowity zanik praktyki adoracji eucharystycznej”. W liście apostolskim *Mane nobiscum Domine* podkreśla, że adoracja eucharystyczna w roku Eucharystii winna być szczególnym zadaniem. Niemniej trzeba zauważyć pewne pozytywne zjawiska wyrażające się w upowszechnianiu się adoracji w środowiskach studenckich (pielgrzymka studentów do Chartres) jak i w specjalnych nowopowstałych wspólnotach np. Emmaus, Siostry Ojca de Foucauld, Siostry Misjonarki Miłości - Matki Teresy, Zgromadzenie Points-Coeur, Ruch charyzmatyczny, spotkania w Taizé, grupy modlitewne szukające miejsca ciszy, medytacji, kontemplacji, modlitwy. Duszpasterze akademicy zauważają prośby ze strony studentów o możliwość adoracji. W niej pragną odnaleźć się, doznać doświadczenia Ducha Świętego, być „zatopieni przez łaskę, poczuć się dzieckiem w ramionach Ojca”, doznać czułości, serdeczności i miłości Jezusa, zakosztować Boga. „Tam istnieję, przed Bogiem żywym”. Wyrażenia te pochodzą z wypowiedzi studentów, odnotowane przez ich duszpasterza Remi Cheno OP¹³, który akcenty zbyt uczuciowe w pobożności studentów odczytuje jako wynik niepełnej ewangelizacji stanowiącej dlań nowe zadanie.

4. *Millenium* paschy

Powróćmy jednak do zasadniczych etapów rozwoju rozumienia Eucharystii. Konec stulecia to znaczące zjawiska: Ruch Liturgiczny, Ruch Biblijny, *Vaticanum II* otwierają inną perspektywę czci Uwielbionego Pana obecnego w Eucharystii. Otwierają *millenium* paschy. Podstawowe znaczenie posiadają *Konstytucja o Liturgii*, encyklika Pawła VI *Mysterium fidei* (1965) oraz wydana dwa lata później *Instrukcja o kulcie Eucharystii* (1967) *Eucharisticum Misterium*. Linię tę kontynuuje w swoich wypowiedziach Jan Paweł II.

Nauczanie Kościoła wyrażone w dokumentach soborowych traktuje misterium paschalne jako fundament Kościoła i Eucharystii. *Konstytucja o Liturgii* ukazuje (art. 2) misterium Chrystusa i naturę Kościoła. Liturgia jest celebacją Chrystusowej Paschy. Pascha jest misterium śmierci i zmartwychwstania, zbawienia i obecności w świecie. Uobecniający się w celebracji liturgicznej Chrystus zmartwychwstały i uwielbiony pozwala ludziom złączyć świat z Bogiem Ojcem. Ewolucja ludzkości i świata winna zmierzać do wypełnienia (KL 2,8)

¹² J. RATZINGER. *Duch liturgii*, Poznań 2000, 25-33.

¹³ "Les etudiants et l'adoration eucharistique : deux remarques", *La Vie Spirituelle* 1998, nr 726, 55-59.

Słowem - kluczem we wspomnianych rozważaniach jest kategoria biblijna *zikkaron, anamnesis- memoriale*- prawdziwa aktualizacja wydarzenia zbawczego, pozwalająca wierzącemu wejść w samo serce misterium Bożego działania w historii ludzkiej¹⁴.

Ostatnia encyklika Jana Pawła II - najkrótsza, traktowana jako testament, sytuuje Eucharystię w sercu życia Kościoła, który Eucharystia buduje. Eucharystyczna obecność Jezusa Chrystusa ukazana jest w kontekście innych obecności w celebracji. Eucharystia jako Uczta Pana i dar dla Ojca i ludzi, dar aż po śmierć, na krzyżu są nierozdzielne. Celebracja Eucharystii uwiecznia ofiarę krzyża, jest pamiątką śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, ucztą Pana. Instrukcja poleca by przypominać wiernym, że adoracja Chrystusa eucharystycznego wywodzi się z ofiary i dąży do Komunii sakramentalnej i duchowej (EM 50). Wizja Eucharystii jest podstawa form i treści adoracji.

Jeżeli kult Eucharystii poza Mszą świętą skupia się na *memoriale* misterium paschalnym, to znaczy, że treść, a także *situs* rytualny adoracji, winny ukazywać nierozdzielność sakramentalną całej celebracji.

1. Adoracja Najświętszego winna być zawsze rozważana w relacji do celebracji eucharystycznej. Adoracja nie może być oddzielona od Mszy św. Nie jest ona czymś zewnętrznym w stosunku do Mszy, Msza jest jej elementem konstytutywnym. Czynnienie tego, co Pan nakazał na Ostatniej Wieczerzy (Łk 22,19;1 Kor 11,24-25) prowadzi do adoracji rzeczywistej obecności, która jest równocześnie znakiem definitywnej obecności eschatycznej. Dlatego miejsce adoracji powinno przedstawiać pewną zgodność z *situs* celebracji. Miejsce adoracji jest tu istotne - ołtarz odnoszący do celebracji eucharystycznej. Związek ten winien się uwyrażać także przez wystawienie *Sanctissimum* w monstrancji i *ciborium* na ołtarzu, bez tronu, który dopuszczalny jest tylko w wyjątkowych wypadkach (EM 60).

2. Adoracja nie jest tylko postawą chrześcijan przed tabernakulum, adoracja odbywa się najpierw i przede wszystkim w celebracji Eucharystii i tak celebracja winna być przeżywana. Celebracja bowiem Eucharystii z jednej uczestniczy w adoracji trynitarniej uznając i wyznając oddanie się Chrystusa Ojcu i *pro nobis*. Równocześnie istnieje w niej wiele momentów o charakterze adoracyjnym: *Gloria, sanctus*, doksologie, „Oto Baranek Boży”. Eucharystia jest i dziękczynieniem i uwielbieniem. Eucharystia to eulogia. Adoracja poza celebracją nie może być ucieczką od celebracji Eucharystii, może niekiedy zrytualizowanej. Nie może też być konkurencją dla doświadczenia miłości Boga w uobecniającej Passze Jezusa Chrystusa. Adoracja wypływa z Eucharystii, jest jej przedłużeniem i normalnym dopełnieniem uczestnictwa w Najświętszej ofierze.

3. Adoracja poza mszą wypływa z uobecnienia się misterium paschalnego, jest przedłużeniem Eucharystii, ponieważ obecność Uwielbionego Chrystusa trwa. Jest On obecny jako osoba, jako ktoś, kto kocha, pragnie być miłowanym i o tę miłość prosi. Adoracja jest przedłużeniem celebracji, by pozwolić zinterioryzować tę uobecnianą miłość. Jest innym sposobem wejścia w relację z apelem Pana: „to czyńcie na moją pamiątkę” (Łk 22,19). Eucharystyczna obecność nie jest tylko cudem boskiej

¹⁴ A. TOURNEAUX. "Eglise et Eucharistie a Vatican II", *NRTh* 112(1990) nr 3, 339-340.

potęgi, lecz także cudem miłości ludzkiej Jezusa dla swego Ojca i dla człowieka. Kontemplować Hostie, to kontemplować i adorować AKT miłości, która doskonale się spełniła, umożliwia adorującemu dawanie siebie poprzez studium, wykonywanie zadań życiowych, kulturę życia, po prostu jakościowy rozwój powołania.

4. Adoracja pozwala pełniej i głębiej żyć Paschą Chrystusa. Autor encykliki *Eucharisticum misterium* stwierdza w nr 50: „kiedy wierni czczą Chrystusa obecnego w Sakramencie, niech pamiętają, że ta obecność wypływa z ofiary i ma jednocześnie na uwadze Komunię sakramentalną i duchową”. Trwanie na modlitwie przy Jezusie żywym i prawdziwym w Najświętszym Sakramencie przygotowuje do owocnego sprawowania Eucharystii, oraz przedłuża postawy kultyczne i egzystencjalne przez nią wzbudzone¹⁵. Jak Eucharystia - *nupcjalny dar* Boga jest komunią w dynamizmie życia trynitarnego, podobnie i adoracja Świętych Postaci¹⁶.

Misterium paschalne w centrum adoracji, w celebracji Eucharystii aktu założycielskiego Kościoła, odsyła do immanentnego i oikonomicznego życia Trójcy świętej. Trójca święta jest adoracją, wieczystym dialogiem miłości, nadzieją, decyzją istniejącą od zawsze. Celebrowanie Eucharystii partycypuje w trynitarnym dialogu miłości.

Adoracja posiada wymiar trynitarny¹⁷. Stwierdzenie o związku adoracji z życiem trynitarnym jest wyjątkowo nośne. Wymaga od adoratorów przyjmowania obecności Bożej z jej Trynitarnym dialogiem, oczekiwania, decyzji w historycznym czasie. Nakłania do otwarcia się w decyzji, w wyborach, zgodnie z pouczeniem Jezusa: „kto nie jest ze Mną, jest przeciwko Mnie” (Mt 12,30; Łk 11,23). Żąda stawania się „zaczynem historii”, prowokacją, narzędziem uniwersalizacji wolności i miłości; kształtowania jej w konkretnych etapach historii zbawienia¹⁸. Uczestnictwo w Ciele Chrystusa oznacza, jak pouczał wiernych *doctor eucharisticus* św. Jan Chryzostom w 24 homilii dotyczącej pierwszego listu do Koryntian, jest czymś więcej niż uczestnictwem, jest komunią, to znaczy byciem z innymi i dla innych, jednych dla drugich w dynamice trynitarniej.

Adoracja Sakramentu Bożej Obecności - Boskiej *Szekina*, to nie sprawa indywidualnej modlitwy, jednej z praktyk seminaryjnych czy zakonnych. Prawdą jest jednak, że doświadczane treści paschalne wpisujące się we wspólnotę ciszy sprawiają, iż wspólnota w adoracji jest najbardziej sobą.

5. W przemienionej adorowanej Hostii jest cząstka wszechświata. Zbawienie dotyczy całości stworzenia. Bóg nie chce niczego zniszczyć. W paruzji, uniwersum materialne, zostanie przemienione i w jakiś sposób przyjęte w uwielbione Ciało Zmartwychwstałego Pana, wszystko przecież zostało stworzone w Chrystusie (Kol 1,16),

¹⁵ *Rok Eucharystii. Wskazania i propozycje*, Poznań 2004, 32.

¹⁶ Na Eucharystię jako akt Kościoła i równocześnie odzwierciedleniem (odbiciem kultu nieba) wskazywał już inicjator duchowości eucharystycznej we Francji w XVII w. Pierre de Berulle (*Opuscules de piété*, Paris 1997, 358-360).

¹⁷ M. DE CARVALHO, *art. cyt.*, 14.

¹⁸ M. DE CARVALHO, "La dimension trinitaire de l'adoration eucharistique", *Communio* 25(2000) nr 3, 16-17

i wszystko w Nim będzie zbawione. Kontemplowana Hostia jest częścią uniwersum materialnego i w Eucharystii całkowita Paruzja Pana już się rozpoczęła. Ten typ paruzji określa się mianem sakramentalnej. Ta świadomość nabiera szczególnego znaczenia w odniesieniu do *homo technicus* i prowadzi do odpowiedniej wizji świata materialnego. Wychowuje do respektowania go jako miejsca manifestacji Boga, uczy patrzeć na świat jako znak boży¹⁹, jako hymn cudownie skomponowany (Grzegorz Nysy, *Hom. In psalmodium* PG 44, 441B), kompozycja muzyczna. Pozwala przemieniać świat w świątynię. Kosmoteosa ściśle wiąże się z antropoteozą. To co się dzieje w człowieku posiada wymiar kosmiczny, wyciska się na kosmosie. Przez stworzony świat Bóg chce komunikować się z człowiekiem.

6. Związek Eucharystia – misterium paschalne i adoracja wyrażać się winien także w konkretnym kształtowaniu adoracji.

W Eucharystii Słowo i czyn (*actio*) nie mogą być rozdzielone. Celebracja *memoriale* daje sens całej rzeczywistości, porządkowi stworzenia i historii zbawienia, uobecnia szaleństwo Bożej miłości znajdującej swoje *summum* w Jezusie Chrystusie. Równocześnie przywołuje dynamizm zmartwychwstania. Adoracja odzwierciedla strukturę Eucharystii, a więc Stół słowa Bożego. Nie powinno być adoracji bez karmienia się Słowem Bożym. Kościół słucha i przyjmuje słowo Boże, sprawuje *memoriale*, które uobecnia słowo²⁰. Wsłuchiwanie się w słowo Boże, przeniknięta milczeniem medytacja podczas adoracji odsyła zawsze do uniwersalnych Bożych zamiarów względem człowieka i społeczności, w której żyje. Słowo Boże jest posłaniem Boga do człowieka, apelem adresowanym do osoby, aby człowiek poznał Boga osobowo, spotkał Chrystusa i żył dla Niego²¹.

5. Stół posiłku - uczyty z Panem i z braćmi

Adoracja, która jest odpowiedzią na miłość Pana, znajduje swój wyraz w komunii, którą określa się jako duchową.

Niezaprzeczalnym natomiast rysem pobożności wczesnochrześcijańskiej była troska o potrzebujących. Stół eucharystyczny otwierał drzwi dla miłości. Stawał się „stołem potrzebujących”, stołem dzielenia się, udzielania się. Jan Paweł II w encyklice *O Eucharystii w życiu Kościoła* przytoczył fragment homilii Jana Chryzostoma, a także odesłał do swej wcześniejszej wypowiedzi z encykliki *Sollicitudo rei socialis* (1987). W nr 20 encykliki czytamy: „Pragniesz uczcić ciało Chrystusa? Nie lekceważ go, gdy jest nagie. Nie oddawaj mu czci tu, w świątyni, suknem z jedwabiu, aby lekceważyć je potem na zewnątrz, gdzie doświadcza zimna i nagości. Ten, który powiedział: "to jest Ciało moje" jest tym samym, który rzekł: "Byłem głodny, a nie daliście mi jeść" i "wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili". Po co stół eucharystyczny zastawiony złotymi kielichami,

¹⁹ J.M. HENNAUX. "L'adoration eucharistique", *NRTh* 123(2001) 580-581.

²⁰ *Tamże*, 341

²¹ E. BIANCHI, "Prier la Parole", *Vie monastique* nr 15, 27.

kiedy On umiera z głodu? Zaczynj karmić Go głodnego, a potem z tego, co zostanie będziesz mógł ozdobić również ołtarz”. Adoracja *Sanctissimum* jest „liturgią dobra” (Wyrażenia tego użył francuski filozof Paul Ricoeur po uczestnictwie w liturgii w Taizé). Modlitwa adoracji orientuje w kierunku stołu biednych.

Adoracja jest swoistą wigilią paschalną²², koncentrującą się na udziale w misterium paschalnym, na odpowiedzi na dar Jezusa, który ciągle na nowo wydaje samego siebie, na uwewnętrznieniu paschy, przez zawierzenie siebie Bogu całkowicie, na wydaniu całej swojej osoby, siebie samego dla zbawienia, na głoszeniu swoim życie śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, ale zawsze w komunii z całą ludzkością. Udział w Jezusowej paszce prowadzi do zakosztowania miłości i wolności.

Rzeczywista, personalna obecność Uwielbionego Chrystusa jest konsekwencją paschy świętej, wydania się Jezusa za wielu na zbawienie, śmierci „dla innych”, „bycia dla”, które fundamentalnie kształtuje powołanie kapłańskie. Adoracja karmi powołanie misyjne. Jeżeli adoracja nie jest doświadczana jako przedłużenie celebracji mszy, Kościół zagrożony jest zajmowaniem się samym sobą i niedostrzeganiem faktu, że obecny Eucharystyczny Chrystus jest Zbawicielem świata (J 4,42), wydaje swoje ciało i Krew na zbawienie za wielu. A czyni to z miłości.

Życzeniem Ojca Świętego jest Rok Eucharystyczny. Stał się on okazją do intensywnej katechezy o Eucharystii i praktyki adoracji eucharystycznej. Ta ostatnia winna wychodzić od odkrywania centralnego miejsca Eucharystii we wspólnocie chrześcijańskiej, ukazywania dynamiki paschalnej Eucharystii, jej charakteru wspólnotowego, objaśnienia konotacji symboliki eucharystycznej oraz znaczenia kontemplacji w rozwoju życia chrześcijańskiego. Zasady te prowadzą konsekwentnie do sposobu przeżywania obecności przed Najświętszym Sakramentem.

THEOLOGICAL DIMENSIONS OF EUCHARISTIC ADORATION

Summary

In many countries, the adoration of Jesus Christ present in the Blessed Sacrament is experiencing a great crisis. In others, it is experiencing its renaissance. In the context of the Year of the Eucharist, pope John Paul II's apostolic letter, *Mane nobiscum Domine*, and the Instruction of the Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments give a new insight on Eucharistic adoration.

Firstly, the author of this article approached this topic from a historic point of view. It turns out that, in the first millennium of Christianity, the cult of the Eucharist concentrated on underlining communion as a foundation for unity. Even though various gestures accompanied the receiving of Holy Communion by the faithful during this time, one cannot speak of different forms of this cult. The second millennium of

²² D. MISCHLER. *L'adoration eucharistique*, dz. cyt., 52.

Christianity, however, underlined the presence of the Glorified Jesus in bread and wine. That is why the second millennium may be called the “millennium of the Presence”. Unfortunately, the many different processions, forms of adoration and expositions of the Blessed Sacrament did not go hand in hand with the receiving of Communion by the faithful.

The contribution of the recent past, especially the pontificate of John Paul II, is the connection of adoration with the Paschal Mystery. Adoration is not simply a religious practice; it is the consequence of the Paschal Mystery. In the fullest sense of the word, adoration is experienced during the Eucharistic celebration. Therefore, the structure of adoration should reflect the communal mystery of the Eucharist.

The essential elements of experiencing adoration are discussed in the second part of the article.